

ความมีประสิทธิภาพภายในองค์กรของธนาคารพาณิชย์ไทย

นางสาว กิติมา แต้มทอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2541

ISBN 974-639-955-1

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

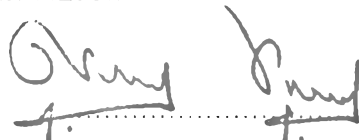
THE X-EFFICIENCY OF THAI COMMERCIAL BANK

Miss Kitima Taemthong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Economics in Economics
Department of Economics
Graduate School
Chulalongkorn University
Academic Year 1998
ISBN 974-639-955-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความมีประสิทธิภาพภายในองค์กรของธนาคารพาณิชย์ไทย
โดย นางสาวกิติมา เต็มทอง
ภาควิชา เศรษฐศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จารุมา อึ้งกุล

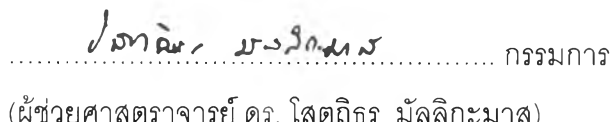
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

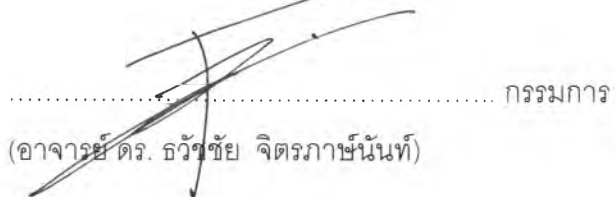

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ สุภวัฒน์ ชุตिवงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ วงศ์วิภาณนท์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จารุมา อึ้งกุล)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิตถิธร มัลลิกะมาส)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. รัชชัย จิตรภาษนันท์)

กิติมา แต่มทอง : ความมีประสิทธิภาพภายในองค์กรของธนาคารพาณิชย์ไทย (THE X-EFFICIENCY OF THAI COMMERCIAL BANK) อ. ที่ปรึกษา : ผศ. ดร. จารุมา อึ้งกุล, 143 หน้า. ISBN 974-639-955-1.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความมีประสิทธิภาพภายในองค์กรหรือความมีประสิทธิภาพ X (X-Efficiency) ของธนาคารพาณิชย์ไทย รวมไปถึงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความมีประสิทธิภาพ X และปัจจัยต่างๆ ที่คาดว่าจะมีผลต่อความมีประสิทธิภาพ โดยวิธีการที่ใช้ในการศึกษาได้ประยุกต์มาจากแบบจำลองทางเศรษฐมิติตามวิธีการของ Lisa A. Gardner และ Martin F. Grace (1993) ซึ่งแบบจำลองดังกล่าวจะเป็นการวัดความมีประสิทธิภาพ X โดยพิจารณาจากความคลาดเคลื่อน (Error Term) ที่เกิดจากต้นทุนการผลิต โดยธนาคารพาณิชย์ใดที่มีค่าความคลาดเคลื่อนที่ต่ำที่สุดก็จะเป็นธนาคารที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดโดยเปรียบเทียบ ในส่วนของการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองจะใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square : OLS) และข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาจะเป็นข้อมูลในลักษณะของ Pooling Data ซึ่งประกอบไปด้วยธนาคารพาณิชย์ไทย จำนวน 15 แห่ง และระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534-2539

ผลการศึกษาพบว่าธนาคารมณฑลนครมีประสิทธิภาพ X สูงที่สุดในระบบธนาคารพาณิชย์ไทย ทั้งนี้เนื่องจากการประมาณค่าฟังก์ชันต้นทุนของธนาคารพาณิชย์ในแต่ละปีนั้น จะพบว่าค่าความคลาดเคลื่อนของธนาคารมณฑลนครโดยส่วนมากจะมีค่าเป็นลบ ซึ่งหมายความว่าต้นทุนในการดำเนินงานของธนาคารมณฑลนครที่เกิดขึ้นจริงโดยเฉลี่ยมีค่าต่ำกว่าต้นทุนในการดำเนินงานรวมของระบบธนาคารพาณิชย์ที่ประมาณขึ้นมา ซึ่งในกรณีนี้สามารถอธิบายได้ว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนในการดำเนินงานของธนาคารมณฑลนครที่นอกเหนือไปจากปริมาณผลผลิต ที่ส่งผลให้ธนาคารมีต้นทุนในการดำเนินงานที่ต่ำกว่าธนาคารพาณิชย์แห่งอื่นนั้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะว่าธนาคารมณฑลนครมีผลิตภาพของแรงงาน (Productivity) เหนือกว่าธนาคารพาณิชย์แห่งอื่น ด้วยเหตุนี้เมื่อมีการนำค่าความคลาดเคลื่อนดังกล่าวมาคำนวณเพื่อหาค่าความมีประสิทธิภาพ X จึงส่งผลให้ความมีประสิทธิภาพ X ของธนาคารมณฑลนครมีค่าสูงที่สุดด้วยเช่นกัน สำหรับในส่วนของการศึกษาความมีประสิทธิภาพ X ที่แยกพิจารณาตามกลุ่มธนาคาร ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มตามขนาดของสินทรัพย์รวมนั้นพบว่า ธนาคารกรุงเทพ มีประสิทธิภาพ X สูงที่สุดในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ , ธนาคารมณฑลนครมีประสิทธิภาพ X สูงที่สุดในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดกลาง , ธนาคารเอเชียและธนาคารแหลมทองมีประสิทธิภาพ X สูงที่สุดในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็ก

สำหรับผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความมีประสิทธิภาพ X ของธนาคารพาณิชย์นั้นพบว่า ปัจจัยแต่ละตัวจะส่งผลกระทบต่อความแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มธนาคาร แต่อย่างไรก็ตามหากจะกล่าวโดยสรุปในลักษณะของภาพรวมทั้งระบบธนาคารพาณิชย์ จะเห็นได้ว่า ปัจจัยจูงใจภายในองค์กรในเรื่องของการจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้สำนักงานเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการทำงาน , ผลตอบแทนที่พนักงานควรจะได้รับจากการทำงาน รวมไปถึงการจัดสรรคนให้เหมาะสมกับปริมาณงาน มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความมีประสิทธิภาพ X ของธนาคารพาณิชย์

ภาควิชา เศรษฐศาสตร์
สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์
ปีการศึกษา 2541

ลายมือชื่อนิติ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

3970119229: MAJOR ECONOMICS

KEY WORD: X-EFFICIENCY / COMMERCIAL BANK / FINANCIAL INSTITUTION

KITIMA TAEMTHONG : THE X – EFFICIENCY OF THAI COMMERCIAL BANK.

THESIS ADVISOR : ASSIST. PROF. CHARUMA ASHAKUL, Ph.D. 143 pp. ISBN 974-639-955-1.

The objective of this study is to analyze internal efficiency or X-Efficiency of Thai Commercial Banks and to analyze the relationship between X-Efficiency and relating factors. This study utilized the econometric model developed by Lisa A. Gardner and Martin F. Grace (1993) which measured X-Efficiency by using error terms of the cost function under the assumption that the most efficient commercial bank is the one which has the smallest error term. The model was estimated by Ordinary Least Square (OLS) on pool time-series during 1991 to 1996 of fifteen Thai commercial banks.

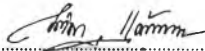
The result showed that the First Bangkok City Bank (FBCB) had the highest X-Efficiency as the majority of the error terms of FBCB were negative indicating that FBCB's operating cost, on average, were lower than other commercial banks. The higher than average of FBCB's labor productivity was the main factor attributed to the higher X-Efficiency of FBCB comparing to other banks. By using the error term to calculate X-Efficiency, it was confirmed that X-Efficiency of FBCB was the highest among the fifteen commercial banks. The study also categorized banks into three groups - - large, medium and small - - it was found that the Bangkok Bank had the highest X-Efficiency among large banks, the FBCB had the highest X-Efficiency among medium size banks and the Bank of Asia and Laem Thong Bank had the highest X-Efficiency among small banks.

The regression result indicated that various factors had different effects on X-Efficiency in each group. However, the overall results of the regression of the entire groups indicated that the "incentive factors" such as providing office equipment to make a more comfortable working environment, employees' fringe benefit and appropriate employees' workload were positively and significantly related to X-Efficiency.

ภาควิชา.....ECONOMICS.....

สาขาวิชา.....ECONOMICS.....

ปีการศึกษา.....1998.....

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จารุมา อึ้งกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้เสียสละเวลาในการให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย รวมทั้งตรวจทานแก้ไขข้อผิดพลาดของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มาโดยตลอด นอกจากนี้ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ วงศ์วิภาณนท์ ในการให้ความกรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. โสทธิธรมลลิกะมาส และอาจารย์ ดร. ธวัชชัย จิตรภาษนันท์ ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ในโอกาสนี้ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ บิดา-มารดา ของข้าพเจ้าที่ได้ให้การสนับสนุน และส่งเสริมการศึกษาของข้าพเจ้าอย่างดีมาโดยตลอด และเป็นกำลังใจในการศึกษาเสมอมา นอกจากนี้ข้าพเจ้าขอขอบคุณเพื่อนๆ ทุกคนที่มีส่วนช่วยให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ มา ณ. ที่นี้ด้วย

ท้ายนี้ ข้าพเจ้าหวังว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจบ้างไม่มากก็น้อย ข้อดีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ข้าพเจ้าขอมอบให้แก่ผู้ที่มีส่วนช่วยเหลือทุกท่าน หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใด ข้าพเจ้าขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

กิติมา เต็มทอง

ธันวาคม 2541

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญและปัญหาของการศึกษา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	8
1.3 วิธีการศึกษา.....	8
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	8
1.5 แหล่งที่มาของข้อมูล	11
1.6 ประโยชน์ของการศึกษา	11
1.7 โครงสร้างของการศึกษา.....	12
2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความมีประสิทธิภาพ X	13
2.1.1 ความหมายของความมีประสิทธิภาพ X.....	14
2.1.2 องค์ประกอบของทฤษฎีความมีประสิทธิภาพ X.....	15
2.1.3 ความแตกต่างระหว่างทฤษฎีความมีประสิทธิภาพ X กับทฤษฎี เศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก	22
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	24
2.2.1 งานศึกษาในประเทศ	24
2.2.2 งานศึกษาในต่างประเทศ	30

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
3	การพัฒนาและปรับปรุงระบบการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์.....	41
3.1	การปรับปรุงระบบการบริหารและการจัดการภายในองค์กร	42
3.1.1	แนวความคิดเกี่ยวกับการริเริ่มเจเนียริง.....	42
3.1.2	การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี.....	47
3.1.3	การพัฒนาบุคลากร.....	54
3.2	การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์	58
3.2.1	โครงสร้างรายได้และค่าใช้จ่ายของธนาคารพาณิชย์.....	58
3.2.2	ความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์	70
4	วิธีการศึกษา.....	79
4.1	แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา	80
4.2	ตัวแปรและสมมติฐาน.....	85
5	ผลการศึกษา	91
5.1	ผลการประมาณค่าความมีประสิทธิภาพ X ของธนาคารพาณิชย์.....	91
5.1.1	ความมีประสิทธิภาพ X ของธนาคารโดยเปรียบเทียบกับธนาคารที่มี ค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนภายในที่น้อยที่สุดในปีนั้นๆ เพียง ธนาคารเดียว	95
5.1.2	ความมีประสิทธิภาพ X แยกตามกลุ่มธนาคาร.....	98
5.2	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความมีประสิทธิภาพ X กับตัวแปร ที่คาดว่าจะมีผลต่อความมีประสิทธิภาพ.....	101
5.2.1	ผลการศึกษาในกรณีของระบบธนาคารพาณิชย์	101
5.2.2	ผลการศึกษาแยกพิจารณาตามกลุ่มธนาคาร.....	105
5.2.3	ผลการศึกษาเปรียบเทียบทั้ง 3 กลุ่มธนาคาร.....	117

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	122
6.1 สรุปผลการศึกษา.....	123
6.1.1 สรุปผลการประมาณค่าความมีประสิทธิภาพ X	123
6.1.2 สรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความมีประสิทธิภาพ X กับตัวแปรต่างๆ ที่คาดว่าจะมีผลต่อความมีประสิทธิภาพ.....	125
6.2 ข้อเสนอแนะ.....	128
6.2.1 ข้อเสนอแนะในการเพิ่มความมีประสิทธิภาพ X ของธนาคารพาณิชย์.....	128
6.2.2 ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายของภาครัฐ	130
6.2.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อในอนาคต	131
รายการอ้างอิง	132
ภาคผนวก.....	136
ภาคผนวก ก	137
ภาคผนวก ข	140
ประวัติผู้วิจัย	143

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 สัดส่วนของเงินฝากและเงินให้สินเชื่อของสถาบันการเงินในระบบ.....	2
1.2 ส่วนแบ่งตลาดของเงินฝากและเงินให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์	10
3.1 ค่าใช้จ่ายทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์.....	60
3.2 ต้นทุนในการดำเนินงานเฉลี่ยต่อหน่วยของธนาคารพาณิชย์.....	62
3.3 สัดส่วนของค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพนักงานต่อจำนวนพนักงานของธนาคารพาณิชย์	63
3.4 สัดส่วนของค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอุปกรณ์ต่อจำนวนพนักงานของธนาคารพาณิชย์	64
3.5 รายได้ทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์.....	65
3.6 อัตราการขยายตัวและส่วนแบ่งตลาดสินเชื่อสุทธิของธนาคารพาณิชย์	66
3.7 สัดส่วนของค่าใช้จ่ายที่มีโชดอกเบี่ยต่อรายได้สุทธิของธนาคารพาณิชย์	68
3.8 อัตราการขยายตัวของค่าใช้จ่ายที่มีโชดอกเบี่ยของธนาคารพาณิชย์.....	69
3.9 สัดส่วนของกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมของธนาคารพาณิชย์	72
3.10 อัตราการขยายตัวของกำไรสุทธิของธนาคารพาณิชย์.....	73
3.11 อัตราการขยายตัวของสินทรัพย์รวมของธนาคารพาณิชย์	74
3.12 อัตราการขยายตัวของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์	75
3.13 สัดส่วนของดอกเบี้ยค้างรับต่อเงินให้สินเชื่อสุทธิของธนาคารพาณิชย์	75
3.14 จำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์	77
3.15 สัดส่วนของเงินกองทุนต่อสินทรัพย์รวมของธนาคารพาณิชย์	78
5.1 ค่าความคลาดเคลื่อนรวมของธนาคารพาณิชย์	93
5.2 ค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนภายในของธนาคารพาณิชย์.....	94
5.3 ค่าความมีประสิทธิภาพ X ของธนาคารพาณิชย์ โดยเปรียบเทียบกับธนาคารที่มี ค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนภายในที่น้อยที่สุดในปีนั้นๆ เพียงธนาคารเดียว.....	96
5.4 ค่าเฉลี่ยของผลิตภาพของแรงงาน (Productivity) ของธนาคารพาณิชย์ ในช่วงเวลา 6 ปี (2534-2539).....	97
5.5 ค่าความมีประสิทธิภาพ X ของธนาคารพาณิชย์แยกตามกลุ่มธนาคาร โดยเปรียบเทียบกับธนาคารที่มีค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนภายในที่น้อย ที่สุดในแต่ละกลุ่มธนาคาร	100

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
5.6 ผลสมการ Regression ของระบบธนาคารพาณิชย์	103
5.7 ผลสมการ Regression ของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่	107
5.8 ผลสมการ Regression ของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดกลาง	111
5.9 ผลสมการ Regression ของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็ก	114
5.10 ผลสมการ Regression เปรียบเทียบทั้ง 3 กลุ่มธนาคาร	118
6.1 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความมีประสิทธิภาพ X ของธนาคารพาณิชย์	126

สารบัญภาพ

แผนภาพที่	หน้า
2.1 แสดงความมีประสิทธิภาพ X.....	14
2.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับของพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนออกจากพฤติกรรมสูงสุด.....	17
2.3 แสดงปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับองค์กร.....	19
2.4 แสดงดุลยภาพระหว่างบุคคล i กับองค์กร.....	20
2.5 แสดงดุลยภาพโดยรวมระหว่างบุคคลกับองค์กร.....	21
3.1 ระบบคอมพิวเตอร์แบบรวมศูนย์.....	50
3.2 ระบบคอมพิวเตอร์แบบกระจายกลุ่ม.....	51
3.3 สัดส่วนของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์โดยเฉลี่ยตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2534 – 2539.....	59
3.4 ส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ยเงินกู้กับอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก.....	67
3.5 สินทรัพย์ทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์โดยเฉลี่ยตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2534 – 2539.....	70
3.6 สัดส่วนของสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารพาณิชย์โดยเฉลี่ยตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2534 –2539.....	71
3.7 สัดส่วนของสินทรัพย์ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารพาณิชย์โดยเฉลี่ย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2534 –2539.....	71